

Życie społeczeństw opiera się na kodeksach. Każdy kraj ustala własne prawa, aby społeczeństwo mogło je wypełniać i dzięki temu bezpiecznie żyć. Prawo stanowione przez kompetentnego i odpowiedzialnego prawodawcę stoi na straży dobra ogółu, dbając o społeczny ład i sprawiedliwość, ochraniając słabych przed silnymi, tworząc barierę dla wyzysku i oszustw. Broni też człowieka przed nim samym – przed jego słabościami, zaślepiającymi namiętnościami i niewiernościami.

Również małżeństwo i rodzina są zagrożone przez szereg różnego rodzaju niegodziwości, kłamstw i zdrad. Toteż zarówno państwo, jak i Kościół roztaczają szczególną opiekę prawną nad małżeństwem i rodziną.

W Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej znajdujemy art. 18, który mówi, że małżeństwo, rodzina, macierzyństwo i rodzicielstwo znajdują się pod państwową opieką i ochroną. Kwestie dotyczące powstania i funkcjonowania rodziny regulują szczegółowo przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Normy dotyczące małżeństwa i rodziny Kościół zawarł w Kodeksie prawa kanonicznego, zatwierdzonym w 1983 roku przez Jana Pawła II, w kanonach od 1055 do 1165.

Kanon 1055 definiuje małżeństwo jako „**małżeńskie przymierze, przez które mężczyzna i kobieta ustanawiają między sobą wspólnotę całego życia, skierowaną ze swej natury do dobra małżonków oraz zrodzenia i wychowania potomstwa**”. W tym samym kanonie czytamy również, że małżeństwo „**zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu**”.

Małżeństwo jest przymierzem, a więc związkiem zawartym dobrowolnie między mężczyzną i kobietą. Wyklucza ono związki w obrębie tej samej płci. Związek tego rodzaju jest „wspólnotą całego życia”, czyli trwa aż do śmierci, a stawia sobie za cel osiągnięcie przez małżonków pełniejszego rozwoju osobowego oraz zrodzenie i wychowanie dzieci.

Małżeństwo stwarza zgoda stron (kanon 1057, paragraf 1) – akt woli, **którym mężczyzna i kobieta w nieodwołalnym przymierzu wzajemnie się sobie oddają i przyjmują** (kanon 1057, paragraf 2). Mężczyzna i kobieta w momencie wypowiedzenia przysięgi małżeńskiej zawierają ze sobą ten związek-sakrament, którego są dla siebie zarazem szafarzami i przyjmującymi. Czynią to wobec świadków. Świadkiem jest kapłan, który błogosławi małżeństwo i jednocześnie przewodniczy obrzędowi. Prócz tego świadkami są poniekąd wszyscy uczestnicy ceremonii, a urzędowo niektórzy (dwaj), których się do tego typuje.

W Kościele katolickim nie ma rozwodów! Pojęcie rozwodu używane jest w prawie cywilnym, a polega on na rozerwaniu zaistniałego węzła małżeńskiego. Prawo kanoniczne mówi natomiast o orzeczeniu nieważności małżeństwa (sądowe stwierdzenie, że związek ten z uzasadnionych przyczyn był od samego początku nieważny).

W przypadku rozwodu małżeństwo przestaje prawnie istnieć z chwilą wydania orzeczenia sądowego, natomiast w przypadku orzeczenia o nieważności sąd tylko formalnie stwierdza (w oparciu o przedstawione dowody), że związek ten, mimo zachowanej zewnętrznej formy, w ogóle nie zaistniał (np. z powodu wystąpienia takiej czy innej przeszkody małżeńskiej).

Zarówno w prawie cywilnym, jak i kanonicznym istnieje tzw. separacja. Jest to uchylenie wspólnoty małżeńskiej bez prawa wstępowania w ponowny związek małżeński. Praktycznie separacja dotyczy rozłączenia małżonków, przy czym stronie winnej odebrane zostaje prawo do wspólnego łoża, stołu i mieszkania, chociaż wążel małżeński formalnie jest nadal nierozwiązany.

Separacja małżonków może być wieczysta, o ile jest podjęta do końca życia, bądź czasowa, gdy wprowadza się ją na pewien określony czas. Podstawą do separacji wieczystej może być tylko cudzołóstwo współmałżonka. Wspólnotę małżeńską może zerwać małżonek pokrzywdzony, chociaż wcale nie musi z tego prawa skorzystać. Prawo do separacji przestaje przysługiwać stronie pokrzywdzonej, jeżeli wyraźnie lub milcząco darowała współmałżonkowi winę albo zgodziła się na jego cudzołóstwo, albo też jej samej można zarzucić podobny występki.

Pomyśl

„Na mocy sakramentalnego charakteru małżeństwa wzajemny związek małżonków staje się tym bardziej nierozzerwalny. Poprzez sakramentalny znak, ich wzajemna przynależność jest rzeczywistym obrazem samego stosunku Chrystusa do Kościoła”.

(Jan Paweł II, Familiaris consortio, 13)

Zapamiętaj

„Małżeńskie przymierze, przez które mężczyzna i kobieta tworzą ze sobą wspólnotę całego życia, skierowaną ze swej natury do dobra małżonków oraz do zrodzenia i wychowania potomstwa, zostało między ochrzczonymi podniesione przez Chrystusa Pana do godności sakramentu”.

(Kodeks prawa kanonicznego, kanon 1055, paragraf 1)

„Małżeństwo mogą zawrzeć wszyscy, którym prawo tego nie zabrania”.

(Kodeks prawa kanonicznego, kanon 1058)

Zadanie

1. Ułóż modlitwę w intencji swojego przyszłego współmałżonka.
2. Wyjaśnij różnicę między rozwodem w prawie cywilnym a orzeczeniem o nieważności małżeństwa w prawie kanonicznym.